
Kyrkomötet
Kyrkorättsnämndens yttrande 2024:1y

Införande av procentspär samt ändrad fördelning av utjämningsmandat

Kyrkorättsnämndens yttrande över kyrkostyrelsens skrivelse 2024:4 Ändringar i kyrkoordningen m.m., avsnitt ett: Införande av procentspär samt ändrad fördelning av utjämningsmandat.

I yttrandet behandlas också motionerna 2024:38, Ingen procentspär vid kyrkomötesvalen, 2024:45, Inga spärrar i kyrkovalet, 2024:53, Bevåra mångfalden även i kyrkomötet samt 2024:58, Ingen procentspär, enbart krav på fast mandat.

Skrivelsen

I denna del av skrivelsen föreslår kyrkostyrelsen ett antal ändringar i 38 kap. 17, 72 och 73 §§ kyrkoordningen, som berör de direkta valen till kyrkomötet. Ändringarna föreslås mot bakgrund av ett uppdrag från 2022 års kyrkomöte. Kyrkostyrelsen föreslår *dels* att det införs en procentspär på tre procent för att erhålla mandat i kyrkomötet, *dels* att utjämningsmandat enbart ska kunna tilldelas nomineringsgrupper som först erhållit minst ett fast mandat i någon av valkretsarna till kyrkomötet. Ändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2025. Det bedöms inte nödvändigt med några övergångsbestämmelser.

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna i kyrkoordningen.

Motionerna

I motion 2024:38, Ingen procentspär vid kyrkomötesvalen, föreslås att kyrkomötet ska besluta att *inte anta* de av kyrkostyrelsen föreslagna ändringarna i 38 kap. 17, 72 och 73 §§ kyrkoordningen. Som motivering anges bland annat följande. I kyrkostyrelsen finns alla nomineringsgrupper representerade som har tillräckligt stort underlag i kyrkomötet. Det finns ingen opposition som skulle kunna utgöra en alternativ kyrkostyrelse. Därför är hela motivationsgrunden för en procentspär i kyrkomötesvalen icke existerande. Det finns ingen hotande instabilitet i styrandet av kyrkan. En procentspär skulle däremot skapa demokratiproblem. Vissa nomineringsgrupper skulle trots väljarstöd spärras från representation i kyrkomötet. Nuvarande valsystem har som målsättning att mandatfördelningen i kyrkomötet ska bli så rättvis som möjligt och att den ska återspegla valresultatet. Förekomsten av utjämningsmandat syftar till att säkerställa detta. Det finns all anledning att värna detta demokratiideal. Att alla grupper inte finns företrädade i alla utskott är ett litet problem i jämförelse med det allvarliga demokratiska underskott som införandet av en procentspär skulle medföra. Om en procentspär införs är dock tvåprocentspärr att föredra framför kyrkostyrelsens förslag på en treprocentspär.

I motion 2024:45, Inga spärrar i kyrkovalet, föreslås kyrkomötet besluta att kyrkovalet ska genomföras utan procentspär och utan några bestämmelser som innebär att endast den nomineringsgrupp som har fått ett fast mandat i någon av valkretsarna till kyrkomötet kan få ta del av utjämningsmandaten. Som motivering anges bland annat följande. Ända sedan det första kyrkovalet med nuvarande regelverk, direktval till

kyrkomötet, ägde rum för över 20 år sedan, har valsystemet varit fullt ut proportionerligt genom att det inte har funnits någon procentspär. Denna ordning har säkerställt maximal demokrati i kyrkovalet. Det har varit en styrka för valets legitimitet, då det inneburit att kyrkomötets sammansättning fullt ut reflekterat medlemmarnas vilja. Ytterst handlar motståndet mot treprocentspärren om att försvara Svenska kyrkans identitet och uppdrag som en öppen folkkyrka.

I motion 2024:53, Bevara mångfalden även i kyrkomötet, föreslås kyrkomötet besluta att 38 kap. 73 § kyrkoordningen ska ha den lydelse som kyrkostyrelsen föreslagit i skrivelsen. Som motivering anges bland annat följande. Om en spär införs på tre procent innebär det att det i stort sett blir omöjligt för en grupp som har stark representation i bara ett stift att få sin röst hörd i kyrkomötet. Genom att införa spär enbart för utjämningsmandaten uppnås ändå effekten av att spridda röster från hela landet inte ger mandat i kyrkomötet.

I motion 2024:58, Ingen procentspär, enbart krav på fast mandat föreslås kyrkomötet besluta att från kyrkostyrelsens skrivelse 2024:4 avsnitt 1.2 *stryka* de föreslagna ändringarna i 38 kap. 17 och 72 §§ kyrkoordningen avseende procentspär. Som motivering anges bland annat följande. Med det liggande förslaget finns fyra problem: att nya nomineringsgrupper som uppstår inom ett stift blockeras, att tre procent inte garanterar placering i samtliga utskott, att en nomineringsgrupp når över spärren i riket, men inte får några mandat samt att en grupp som borde fått fasta mandat i ett eller flera stift inte får några på grund av riksspärren. Att kräva att fast mandat uppnåtts innan utjämningsmandat utdelas är enkelt att kommunicera, ger valet en tydlig stiftskoppling och möjliggör för en ny nomineringsgrupp att satsa i sitt hemstift mot ett tydligt mål.

Kyrkorättsnämnden har utifrån sitt granskningsuppdrag inget att erinra mot motionernas förslag. Kyrkorättsnämnden konstaterar dock att kyrkostyrelsens skrivelse respektive motionerna föreslår olika saker, vilket innebär att motstridiga förslag inte får vinna bifall i kyrkomötet. Vid utskottets och kyrkomötets behandling av frågorna bör skrivelsens och motionernas olika förslag därför behandlas i anslutning till varandra.

Uppsala den 31 augusti 2024

På kyrkorättsnämndens vägnar,

Roberth Krantz, ordförande

Heidi Stenberg, sekreterare

Närvarande och beslutande: Roberth Krantz (ordförande), Anna-Lena Järvstrand, Mats Törnered, Margareta Nisser-Larsson, Margareta Andersson, Mattias Benke, Sten Janson och biskop Susanne Rappmann